

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Чернишова Володимира Васильовича на тему:

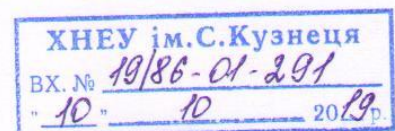
**«Формування системи фінансової діагностики суб'єктів
господарювання промисловості»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

В Україні переважна частина суб'єктів господарювання промисловості характеризується збитковістю, низьким рівнем платоспроможності та конкурентоспроможності в сучасних умовах фінансово-економічної кризи. Це пов'язане насамперед з необхідністю залучення та вкладання значних інвестиційних ресурсів у виробництво відповідно для оновлення основних засобів та підняття їх до світових стандартів. У таких умовах діагностика, що має яскраво виражений цільовий характер, покликана не лише сформуванню інформаційну систему підтримки прийняття управлінських рішень, але й дати підґрунтя для прийняття подальших інвестиційних рішень. Успішність функціонування машинобудівної галузі значною мірою залежить від потенційних інвесторів та здійсненні комплексної діагностики для визначення інвестиційної привабливості. Актуальність теми дослідження обумовлена її спрямованістю на вирішення науково-практичної задачі з формування системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості, яка дасть можливість оцінити проблемні місця та сформуванню напрямів ефективного розвитку машинобудування в Україні.

Дисертаційна робота виконувалася згідно з планами науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, у яких знайшли відображення результати наукових досліджень автора при виконанні тем: «Вдосконалення системи управління діяльністю

банку на основі використання інноваційних методів і технологій» (номер державної реєстрації 0113U008070), за якою здобувачем розроблено розділ «Удосконалення системи фінансової діагностики підприємства-позичальника»; «Мінімізація фінансових ризиків в роботі з бізнес-партнерами та фінансовими установами» (номер державної реєстрації 0115U000056), у межах якої розроблено розділ «Методичне підґрунтя формування системи фінансової діагностики промислового підприємства; «Формування системи фінансової діагностики підприємства» (номер державної реєстрації 0117U000987), за якою автором розроблено розділи «Теоретичні засади формування системи фінансової діагностики підприємства» та «Теоретико-методичний підхід до формування системи діагностики підприємства», науково-практичні здобутки яких представлено у дисертаційній роботі.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень,
висновків і рекомендацій та їх достовірність***

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, є обґрунтованими. Вони базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел з фінансової діагностики суб'єктів господарювання промисловості. Чернишовим В. В. чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дисертаційної роботи.

У вирішенні поставлених у дисертації завдань автором використано широке коло сучасних методів дослідження: структурно-логічного аналізу, теоретичного узагальнення, системного аналізу, синтезу, класифікації; метод аналізу ієрархій; метод кореляційного аналізу; метод дискримінантного аналізу; графічний метод. Особливої уваги заслуговує запропонований автором комплексний підхід до формування і реалізації системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання, який уможливить здійснення

фінансової діагностики на основі визначення рівня фінансової стійкості суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

Основні результати дисертаційного дослідження було оприлюднено автором та отримало позитивну оцінку на десяти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях у м. Харків, м. Київ, м. Дніпропетровськ, м. Львів, м. Чернігів, м. Черкаси.

***Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій,
сформованих у дисертації***

Найбільш вагомими результатами, що розкривають особистий внесок дисертанта у розробці досліджуваної проблеми та характеризують наукову новизну дослідження, на наш погляд, полягають у такому:

удосконалено:

інструментарій формування і реалізації системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання, особливість якого полягає в комплексному та послідовному використанні таких методів, як: інтегральний показник розвитку суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості; метод SWOT-аналізу для визначення факторів впливу зовнішнього і внутрішнього середовища та сильних та слабких сторін діяльності суб'єктів господарювання; метод компанії Дюпон для виявлення впливу показників рентабельності власного капіталу; кластерний аналіз суб'єктів господарювання на основі фінансових показників їх діяльності, комплексне застосування яких уможливить здійснення фінансової діагностики на основі визначення рівня фінансової стійкості суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості (С. 26-61);

методичний підхід до формування системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості, особливою

якого є визначення варіативності складових фінансової стійкості суб'єкта господарювання залежно від першочерговості розміщення фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності, що дасть змогу розробити фінансовий план використання власних ресурсів суб'єкта господарювання (С. 171-176).

дістали подальшого розвитку:

уточнення змісту поняття «фінансова діагностика», відмінністю якого є врахування фінансових можливостей та досягнутих результатів діяльності суб'єкта господарювання для визначення діагностичного сценарію його стану та виявлення перспектив розвитку (С.72);

визначення взаємозв'язку показників діагностики фінансового стану суб'єктів господарювання, відмінністю якого є врахування рентабельності власного капіталу, поточної ліквідності, оборотності активів, відношення нерозподіленого прибутку до суми активів, які впливають на фінансову стійкість, з використанням побудованої скорингової моделі, що дозволить здійснити рейтингування суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості для підвищення об'єктивності результатів їх фінансової діагностики (123-136);

діагностування фінансової стійкості суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості, особливістю якого є врахування комплексу факторів, які визначають їх фінансову діяльність, та розподіл суб'єктів господарювання за класами фінансової стійкості на основі побудованої дискримінантної моделі, що сприятиме підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів за результатами своєчасно проведеної фінансової діагностики (С.145-152).

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи

У першому розділі роботи проаналізовано діяльність суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості у розрізі за видами економічної діяльності за період 2010-2017 рр.: чистий прибуток (збиток)

великих, середніх та малих суб'єктів господарювання за видами промислової діяльності в Україні; обсяг реалізованої промислової продукції за видами економічної діяльності; фінансові результати суб'єктів господарювання до оподаткування за видами промислової діяльності; індекси обсягу виробництва промислової продукції за видами економічної діяльності; результати від операційної діяльності промислових суб'єктів господарювання; витрати операційної діяльності промислових суб'єктів господарювання (С. 26-36). Автором здійснено порівняння фінансового стану суб'єктів господарювання машинобудування з підприємствами переробної промисловості та промисловості в цілому з використанням таксономічного аналізу, за фінансовими показниками розраховано інтегральний показник їх розвитку за період 2010-2017 рр. (С.37-47), що підтвердило кризовий стан.

Істотне місце у роботі відводиться дослідженню чинників впливу внутрішнього середовища щодо їх сильних і слабких сторін та зовнішнього середовища відносно визначення існуючих можливостей та загроз розвитку з використанням методу SWOT-аналізу (С. 52-61). На основі проведеного дослідження автором визначено основні проблеми та з'ясовано пріоритетні напрями діяльності суб'єктів господарювання машинобудування.

Положення наукової новизни, є удосконалене поняття «фінансова діагностика» – це процес аналізу фінансових показників діяльності суб'єкта господарювання, встановлення впливу як зовнішніх так і внутрішніх факторів, відмінність якого є врахування фінансових можливостей та досягнутих результатів суб'єкта господарювання для визначення діагностичного сценарію його стану та виявлення перспектив розвитку (С. 72). Здобувач при цьому подальші дисертаційні дослідження спрямував на формуванні дієвої системи діагностики та розробив й удосконалив підходи та методи проведення фінансової діагностики з урахуванням як зовнішніх так і внутрішніх факторів впливу.

Другий розділ присвячено проведені термінологічного аналізу поняття «система» із застосуванням методів аналізу та доведено системний характер

фінансової діагностики суб'єктів господарювання промисловості як процесу (С.77-87). Автором виділено складові системи фінансової діагностики, що охоплюють весь спектр проблем, пов'язаних з фінансовою стійкістю, оскільки полягають не тільки в оптимізації структури фінансових ресурсів, але й визначають діагностичний сценарій в майбутньому.

Заслуговує на увагу виконаний автором аналіз основних методів проведення діагностики промислових суб'єктів господарювання, який показав, що застосування розглянутих методів та підходів саме в комплексі дозволяє своєчасно дослідити та проаналізувати поведінку суб'єктів господарювання в сучасних умовах господарювання в повному обсязі, автором доведено що застосування кожного методу окремо не дасть достатньо точний та об'єктивний результат, що зумовлено нестабільністю діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, розходженням в обліку окремих показників, невідповідністю балансової і ринкової вартості окремих активів та іншими чинниками (С. 92-104).

На підставі факторного аналізу рентабельності власного капіталу за моделлю компанії Дюпон та проведеного кластерного аналізу, автором розроблено інструментарій формування і реалізації системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання, застосування якого, за умов якісної та кількісної складової, забезпечить аналіз фінансової стійкості суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості (С. 107-120).

У третьому розділі визначено взаємозв'язок показників діагностики фінансового стану суб'єкта господарювання, які впливають на його фінансову стійкість, та побудовано скорингову модель з використанням цих показників для формування рейтингу суб'єктів господарювання та їх розподілу за класами фінансової стійкості (С. 130-134).

Позитивною рисою роботи є те, що автором виділено основні напрями розвитку суб'єктів господарювання машинобудування, що підвищить їх рівень інвестиційної активності та формування ефективного механізму контролю (С. 135).

Автором розроблено три дискримінантні моделі діагностування фінансової стійкості суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості, що дасть змогу підтвердити або спростувати системність та комплексність застосування та виявити дієвість методичних підходів щодо аналізу та оцінки складових системи фінансової діагностики (С. 144-147).

Слід зазначити також наукову новизну, що міститься у комплексному застосуванні методів фінансової діагностики, що забезпечує підвищення достовірності, об'єктивності та оперативності отриманих результатів для прийняття управлінських рішень з використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання (С.175).

Практична цінність результатів дослідження підтверджується їх впровадженням в діяльність Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації та ПАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш», а також їх використанням у навчальному процесі у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця при підготовці студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньої програми «Фінанси і кредит».

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

За результатами наукового дослідження опубліковано 18 наукових працях загальним обсягом 4,8 ум.-друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 4,47 ум.-друк. ар., з них 8 наукових статей (5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття в інших виданнях України), а також додатково в електронних виданнях, які представлені у міжнародних наукометричних базах, опубліковано 4 статті та 10 тез за матеріалами конференцій.

Основний зміст дисертації повно відображений в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики

Дисертаційна робота Чернишова В. В. є вагомим внеском в подальший розвиток теоретичних положень, методичного забезпечення та практичних рекомендацій з формування системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості з урахуванням впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у діяльності ПАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш», де автором з використанням методичного забезпечення, поданого в дисертації, розроблено пропозиції щодо оцінки майбутнього та поточного стану фінансової діяльності суб'єкта господарювання промисловості відповідно до зміни зовнішніх та внутрішніх умов його функціонування, а також методичний підхід до формування системи фінансової діагностики, який дозволив виявити додаткові можливості використання фінансових ресурсів підприємства, використанням у навчальному процесі у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця при підготовці студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньої програми «Фінанси і кредит» при викладанні дисципліни «Управління фінансовою санацією та антикризова фінансова діагностика».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, разом з тим можна зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи Чернишова В. В.:

1. У дисертаційній роботі приділено значну увагу аналізу інтегрального показника розвитку промисловості, переробної промисловості та

машинобудування в Україні за період 2010-2017 рр., що підтвердило доцільність застосування методу SWOT-аналізу (С. 26-60). Проте, на нашу думку виявлені пріоритетні напрями покращення роботи машинобудівних суб'єктів господарювання мають мати більш чіткі цілі.

2. При виборі альтернатив формування системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості на основі методу аналізу ієрархій, автором обрано: цілеспрямованість, цілісність, структурність, надійність, комунікативність і ієрархічність, що дає змогу встановити системний характер фінансової діагностики (С. 77-100). Але не зовсім зрозуміло чому саме ці елементи були обрані для доведення її системного характеру.

3. При структурно-логічному аналізі доцільності використання множини методів, автором здійснено оцінку складових системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання промисловості (С. 102-105). На нашу думку можливе розширення методів для аналізу фінансової стійкості.

4. При побудові рейтингової оцінки за показниками фінансової діяльності суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості за 2017 р. для розподілу їх за класами (С. 134), автором подано три класи фінансової стійкості. На нашу думку перелік показників фінансової стійкості за якими здійснено розподіл можна розширити, що дасть змогу отримання більш чіткого результату.

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Чернишова В. В.

Відповідність роботи вимогам до кандидатських дисертацій

Дисертаційна робота Чернишова В.В. «**Формування системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання промисловості**» є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної проблеми – проведення фінансової

діагностики суб'єктів господарювання машинобудівної промисловості для розробки шляхів використання власних ресурсів.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень.

Наукові результати проведених досліджень опубліковані у фахових виданнях.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Чернишова Володимира Васильовича на тему «Формування системи фінансової діагностики суб'єктів господарювання промисловості» відповідає п. п. 9, 11, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.) а її автор – Чернишов Володимир Васильович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Вінницького навчально-наукового
інституту економіки
Тернопільського національного
економічного університету
кандидат економічних наук

В. М. Мирончук

Підпис к. е. н., доцент
Мирончук В.М. засвідчую:
вчений секретар
Тернопільського національного
економічного університету

Л.А. Мудрак